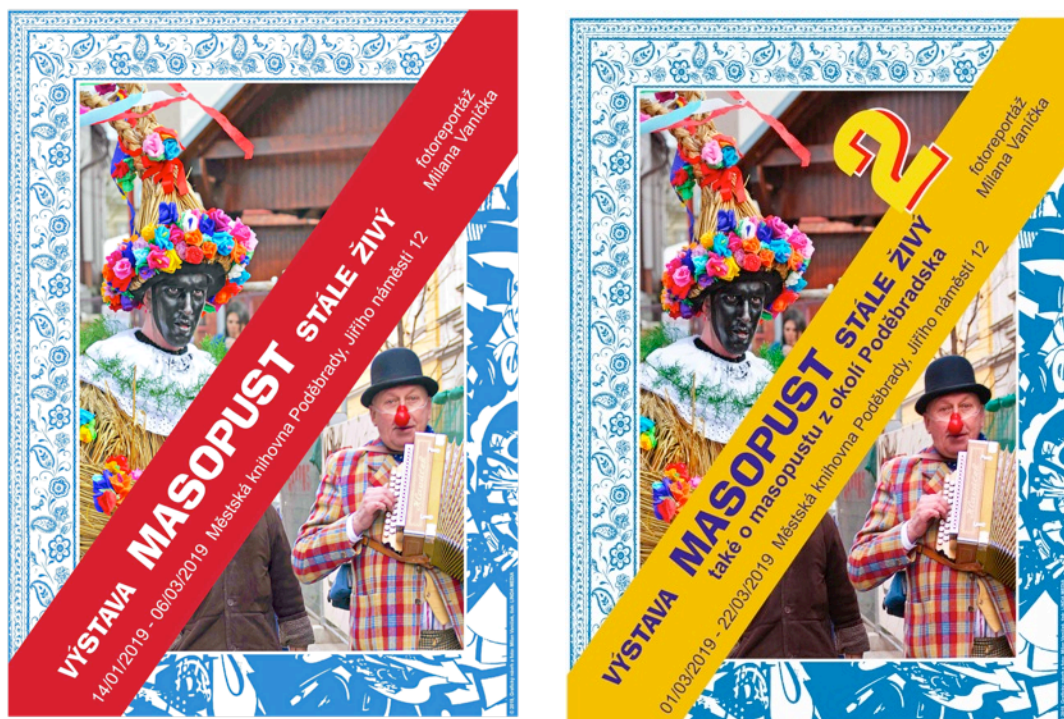

Pozvánka na autorskou výstavu fotografií zobrazující dvě rozdílná pojetí masopustu,

tak jak je dnes chápán a prezentován na vesnici
a v městském prostředí

oficiální plakáty k výstavě

Konceptuální výstava 66 fotografií je zvolena formou fotoreportáže, kterou původně tvořily dvě části.

Návštěvník má na jednom místě možnost srovnání dvou odlišných tváří fenoménu jakým je MASOPUST na vesnici a ve městě.

Výstava byla pro svou aktuálnost rozšířena o třetí soubor reportážních fotografií a text, který nám odkrývá další podobu, a tou je zcela nové pojetí oslavy masopustu na vesnici. Vidíme zde spojení historické symboliky masek s lokální vesnickou tradicí. Jinými slovy místní ve svých tradicích pokračují, upevňují je v rolích symbolických masopustních postav jejichž charaktery byly formovány historicky vazbou na přírodní cykly a z toho na řadu ověřených pranostik, usměrňující chod hospodářství.

Funkce nového pojetí masopustu na vesnici má také, jako v případě městského masopustu, sociální rozměr, ovšem u města se jedná o potlačení městské anonymity směrem k jednotlivci, u novodobé vesnice jde o prohloubení tradice sousedských vztahů a podnícení úsilí za společnou věc. Jak bude ještě v další části zmíněno, význam akcí je ve vytváření kolektivní identity – jinými slovy někam patřit a sdílet společné představy.

Přeji všem návštěvníkům výstavy pěkný vizuální zážitek.

Milan Vaníček

1. část výstavy: Tradiční venkovský masopust – fotoreportáž

Masopustní maškary z Hlinecka - byly roku 2010 zapsány do seznamu nemotného kulturního dědictví lidstva UNESCO, a nejen pro tuto významnost si zaslouží povšimnout jak jsou tyto naše zvyky a tradice udržovány. Presentace souboru patnácti fotografií je obrazovou reportáží o unikátní slavnosti – masopustním veselí v obcích Vítanov a Stan, nedaleko známého skanzenu Veselý Kopec.

Celodenní průvod originálních, precizně připravených masek – Slaměných, Kominíků, Židů, Laufra, Pána, Ženy, Rasů, Kobylek a Skákavých, doprovází dechová hudba. Průvod prochází vesnicemi od osmé hodiny ranní do setmění a zastavuje se u jednotlivých stavení. Zde masky zatancují obřadní kolečko a za to jsou hojně pohoštěni koblíhami či zdobenými koláči, uzeným masem a kořalkou. Na konci obchůzky se masky i diváci shromáždí k závěrečnému obřadu, vyslechnou masopustní testament v němž budou vzpomenuy hříchy, jichž se dopustila maska kobyly a ta je potom obřadně poražena. Masopustní celodenní obchůzku ukončí veselý tanec všech masek a večerní taneční zábava.

Jinde mají masopusty karnevalový charakter, objevují se nové typy masek, ale v obcích na Hlinecku se drží tradice. A hlavně, za masky se převlékají pouze muži. I masku Ženušky obléká muž, a to proto, že masopust byl spojován s mužskou silou a plodností.

Masopust není půstem, jak naznačuje tento název ale je naopak obdobím hojnosti. Masopustem se nazývá období, které začíná po svátku Tří králů, a končí v úterý před Popeleční středou. Je to doba zabíjaček, besed a zábav končící obchůzkou maskovaných postav. Průvody lze vidět v mnoha vesnicích, v některých městech se pořádají masopustní jarmarky, masopustní veselice či masopustní plesy, ale jen na Hlinecku si oslavy uchovaly svoji podobu z 19. století.

2. část výstavy: Žižkovský masopust – fotoreportáž

K tradičním slavnostem, které si naše hlavní metropole zachovala a snaží se je poslední dobou více podporovat je celá řada masopustů jednotlivých pražských čtvrtí. **Žižkovský masopust**, jehož průběh Vám chci přiblížit na 27 fotografiích formou fotoreportáže, zachycuje vizuálními prostředky autentickou atmosféru a spontánnost k vyjádření kolektivní identity všech zúčastněných v průvodu. Oproti tradičnímu masopustu prezentovanému v první části výstavy, tedy masopustu na Hlinecku, kde mají všechny masky a kroje pevně daný řád a své role s tradicí vycházející z 19. století, podobu městského masopustu dotváří aktuální společenský a sociální kontext v horizontu posledních 20. let. Pro hlubší objasnění rozdílů mezi městským a vesnickým masopustem připojuji odborný názor publikovaný v Pražském deníku:

Praha – K historii i současnosti pražských masopustů se vyjádřili odborníci z Etnologického ústavu Akademie věd. Na otázky odpovídali Daniela Stavělová a Matěj Kratochvíl, kteří se zabývají výzkumem pražských masopustů už od roku 2012.

Je tradice pražského masopustu silná?

MK: Těžko říci. V posledních dvaceti letech každopádně vzrůstá zájem o vytváření takových nových tradic a po dvaceti letech jako v případě Roztok nebo Žižkova o síle asi již hovořit můžeme.

DS: Pokud hovoříme o té dnešní, nově se utvářející „tradici“ pražských masopustů, tak ta se jeví jako skutečně vitální a životaschopná. Je tu patrná role osobností, které vždy v patřičné městské části iniciují místní obyvatele k interaktivnímu začlenění do příprav

a průběhu masopustu v dané lokalitě. Jestli tu půjde o skutečnou tradici, to ukáže teprve čas. Aby se jev stal tradicí, potřebuje k tomu dlouhý život, měl by být přenášen z generace na generaci minimálně dvakrát.

Liší se nějak masopustní tradice městská od vesnické?

MK: V těch venkovských oblastech, v nichž se masopust udržuje, lze pozorovat v něčem konzervativnější přístup, snahu udržovat lokální charakteristiky. Někde je také větší důraz na rituální složky oslav, ať jde o oslavu plodnosti nebo o odkazy ke křesťanství.

DS: Hovoříme-li o historických podobách masopustu, tak ty městské slavnosti byly výrazně ovlivněné aristokratickou kulturou v podobě knížecích turnajů při slavnostech rytířstva, kde se objevovaly např. různé náměty pojízdné lodi bláznů, orientální prvky či turecké motivy dobývání apod. Vesnické měly s městským typem těchto slavností společné prvky tzv. světa naruby, groteskního realismu či alternativního světa dočasného chaosu, který předchází novému řádu a obnově přírodního cyklu i společenských vztahů.

Existuje kostým či jiný masopustní zvyk, který by byl typicky pražský?

MK: Takový asi nenajdeme, ale například organizátoři masopustu v Roztokách vytváří vlastní podobu lokálního kroje, jemuž říkají dolnopovltavský a který se snaží propagovat právě na masopustních slavnostech.

Čím si vysvětlujete nárůst masopustních oslav od 90. let?

MK: Je to snaha vytvořit událost, která bude vázána ke konkrétní lokalitě a která bude posilovat pocit sounáležitosti komunity.

DS: Podle mne je to tím, že masopust se může stát prostředkem dnešní dezintegrované a příliš mobilní společnosti k vytvoření prostoru pro vzájemnou komunikaci, pro posílení vazby k místu související s utvářením jakési kolektivní identity – prostě někam patřit a sdílet společné představy. Slavení masopustu může být také nástrojem demokratizující se společnosti vytvořit veřejný prostor pro společenskou konverzaci.

Co je hlavní náplní současných masopustů?

MK: Ve srovnání s tradičními masopusty jsou ty „nové“ volnější, pokud jde o funkci v rámci života společenství. Již nejde o pevně stanovený rituál. Původní struktura prvky jsou většinou přítomné – oslava znovuzrození, konce zimy. Zároveň je většinou masopust inscenování střetu mezi chaosem a řádem, příležitostí, kdy chaos dočasně přebírá vládu nad společností. Právě tato složka asi v novějších městských masopustech hraje důležitou roli.

Tzv. dočasné předání vlády nad městem je u žižkovského masopustu zastoupeno předáním symbolického klíče od města. Tento akt je zachycen na fotografiích v závěru druhé části fotoreportáže – poznámka autora výstavy.

DS: Navození dočasného chaosu stejně tak jako legitimizované násilí v podobě fingovaného boje či střetu má očištnou funkci, ale i vytvoření prostoru pro alternativní myšlenky pomáhá znovunastolit a dodržovat řád. Toto upuštění ventilu páry je zřejmě tím tradicí prověřeným prvkem, který je i dnes jedním z hlavních důvodů pro znovuoobjevování a konstruování slavnosti masopustu. Zdroj: https://prazsky.denik.cz/zpravy_region/odbornici-prazsky-masopust-boj-chaosu-s-radem-20170214.html

3. část výstavy: O masopustu z okolí Poděbradska – fotoreportáž

Původní koncept dvoudílné výstavy **MASOPUST STÁLE ŽIVÝ** byl rozšířen od 1.3.2019 o třetí fotoreportáž, dokumentující aktuální masopustní oslavy na 24 reportážních fotografiích, které proběhly 9.2.2019 v Přední Lhotě a 9.3.2019 v Kostelní Lhotě na Poděbradsku.

Obě Lhoty se snaží navázat na zaniklou tradici nebo ji zcela nově vybudovat, a tím více sblížovat lidi v obci. Jak jsem již zmínil v druhé části výstavy, společenská identita je důležitá nejen v městském veřejném prostoru, ale i v menších obcích kolem třiset a tisíce místních obyvatel jako v případě těchto dvou Lhot, kde prohlubování sousedských vztahů na vesnici obsah zmíněné společenské identity přímo definuje.

A právě ať již zde prezentovaný masopust nebo dodržování poutí či posvícenských, velikonočních a vánočních oslav, pálení čarodějnic, sportovních a dětských dnů, prázdninových festivalů, různých společenských akcí pořádaných za asistence místních dobrovolných hasičů tyto tradice udržuje stále živé a tím nepřímou přispívá k rozvoji obce. **Jak?**

Lidé si při těchto tradičních společenských akcích obce více uvědomují význam tzv. společné věci, zapojují se do vzájemné diskuze a společný zájem obce se pak lépe vedení obce obhájí.

Z rozhovoru se starostou Kostelní Lhoty panem Tomášem Drobným připojuji, že novodobou masopustní tradici se pokusili vlastním úsilím vybudovat v obci zcela sami. Nenašli totiž nikde v kronikách, že by tu masopust byl pravidelně dodržován. A tak jim za vzor byly masky z Hlinecka a typické tradice z Polabí. Výsledek můžete shlédnout na autentických fotografiích. V dokonalé masce **slaměného** spatříte i pana starostu.

Masopustní obchůzce předchází od starosty udělení povolení k obchůzce obcí, a právě toto je vám zde níže předloženo jako přepis úvodní autentické řeči pana starosty k maskám:

ÚVODNÍ ŘEČ

LAUFER

„Vážený pane starosto obce Kostelní Lhota, žádám Vás jménem celého masopustního průvodu o udělení povolení k obchůzce obcí Kostelní Lhota dnešního dne 9. 3. léta páně 2019.

Zároveň slibuji, že na nikoho v obci nezapomeneme, budeme se chovat slušně ke všem zúčastněným a v pořádku dochodíme.“

STAROSTA

„Jako starosta obce Kostelní Lhota Vaší žádosti vyhovím, ale za předpokladu dodržování následujících pravidel:

- **Strakatý a ženo**, jako řádní vedoucí nezapomeňte na nikoho v obci
 - **Turci**, dbejte toho, abyste po celou dobu vydrželi veselí a svým tancem rozdávali radost všem
 - **Kominíci**, nezapomeňte, že v zimě je třeba si hledět kamen a komínů v každé chalupě
 - **Slamění**, dbejte toho, aby se každé hospodyně dostalo alespoň jedno stéblo slámy pro dobré vyvedení hus
 - **Židi**, vy si hleděte svých obchodů a jemného obtěžování dívek a žen, ovšem za předpokladu dodržování slušného chování
 - **Kobylo**, tobě přeji dobrý žír, a také abys vydržela a dotáhla maškara do zdárného konce
 - **Řezníci**, vy dbejte, aby klobásky byly dnes obzvláště vypečené
 - **Muziko**, ty rozdávej veselí po celý den nám všem
-
- A vy maškary ostatní dohlížejte, ať radosti a zábavy je po celý den u každého hospodářství

Tímto, Vám, budiž povolení uděleno.“

Doufám, že Vás koncept mé výstavy zaujme, ať již jednotlivými fotografiemi nebo Vás snad bude výstava i jako celek evokovat k zamyšlení nad fenoménem masopustu jako takového a tím umožní uvědomit si kontrasty v odlišnostech života. Tedy mezi starými zvyky v protipólu s již zmíněnými hodnotami novodobého masopustu. Společenská identita a její hledání v důsledku stále většího odcizení a postrádání hlubších osobních, ale i širších sociálních vazeb je problém současnosti. Dle mého mínění je to mimo jiné i v důsledku převažující zkratkovité komunikace virtuálního světa a sílícího vlivu globalizace na životní styl a obecně rychlejšího tempa života.

Pokud bude odkaz masopustu stále živý, budeme i my součástí veřejného prostoru s kolektivní identitou.

VANÍČEK Milan, MBA
autor výstavy, fotografií a textu

POPIS TRADIČNÍCH MASEK

LAUFR – neboli „strakatý“ či „šašek“ od starosty obce přebírá o masopustu správu nad obcí a vede průvod maškar. Boucháním na vrata zjišťuje, zda bude průvod u stavení přijat. Doprovod mu dělá jeho žena, což je ve skutečnosti převlečený muž.

BÁBA S NŮŠÍ – z nůše vyčnívá člověk převlečený za dědka a bába je vycpaná.

KOBYLA – tvoří ji dvě osoby a v závěru průvodu je odsouzena za všechny hříchy a symbolicky popravena.

TURCI – čtyři modří a čtyři červení s vysokými čepicemi a barevnými růžičkami.

ŽIDI – postavy pošíté kousky barevných látek, někdy mají na obličeji připevněn dlouhý nos.

KOMINÍK – celý v černém s bílou [čepicí](#) a s žebříkem. Zjišťuje v chalupách při prohlížení pece, jestli tam není zapomenutý pekáč s nějakou dobrotou. A samozřejmě začerní tvář přihlížejícím.

SLAMĚNÍ – mají oblek ze slámy a začerněný obličej. Hospodyně si ze slaměného utrhne stéblo slámy, aby byla zdravá.

CIKÁNKY – prošmejdí celé hospodářství a určitě si najdou, co by se dalo zpeněžit.
Zdroj: https://nymbursky.denik.cz/zpravy_region/masopust-kostelni-lhota.html

Profil autora:

Milan Vaníček je absolventem Institutu digitální fotografie a Ústavu práva a právní vědy a jako audiovizuální dokumentarista se zabývá řadu let nekomerčním sběrem a archivací reálií běžného života v ČR, či z různých částí světa zachycených ať již v podobě fotografií, videa nebo audio záznamu. V jeho portfoliu jsou fotoreportáže z cest, např. Jihoafrická republika, Svazijské království, Skandinávie, Island, Peru, Bolivie, Amazonie, Benelux, Normandie, Bretaň, Provans, Anglie, Skotsko, Wales a Severní Irsko, Sardinie, Ischia, Ibiza, Madeira, Pelopones, ostrovy Řecka, střední a severní Itálie, Švýcarsko, Hong Kong, Nový Zéland.

Jeho fotografická tvorba je ovlivněna přístupem ke způsobu zachycení tzv. „rozhodujícího okamžiku“, který vychází od zakladatele moderní fotožurnalistiky Henri Cartier-Bressona.

Před příchodem digitálních fotoaparátů fotografoval na klasický černobílý film ve formátu 90 x 60, 60 x 60, kinofilm 35 mm černobílý i barevný, barevné diapozitivy. V Muzeu fotografie a moderních obrazových médií v Jindřichově Hradci se externě zbýval starými fotografickými technikami – kyanotypií, platinotypií, sepiovým tiskem VD. V současné době fotografuje digitálními zrcadlovkami NIKON D810, D90 s objektivy NIKKOR.

Autor žije v Poděbradech.

Výstava je umístěna v přednáškovém sále v 1. patře a ve vstupní hale Městské knihovny v Poděbradech na Jiřího náměstí 41/12
termín: 14.1.2019 – 22.3.2019 Po a Čt 8:30-18:00., St. 8:30-12:00, Út a Pá 8,30-17:00 hod.
Bezbariérový přístup. Vstupné dobrovolné.

Poděbrady, leden - březen 2019

od 1.4.2019 výstava umístěna na www.masopuststalezivy.cz